

SAKSBEHANDLER
Elisabeth Nordling
Olaf Sverre Berntsen

VÅR REF.
24/03557-4

DERES REF.
24/01754-39

VÅR DATO
11.04.2025

DERES DATO

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

KPMG Law Advokatfirma AS
Doktor Hansteins gate 9
3044 DRAMMEN

Att: Helle Holst Haugerud

Mefjordvær - Avgjørelse av klage på vedtak om sikring av dokumentasjon

Vi viser til klage fra KPMG Law Advokatfirma, datert 27. september 2024. Advokatfirmaet representerer tiltakshaver Tommy Schanke Hansen. Klagen gjelder Troms fylkeskommunes vedtak om sikring av dokumentasjon som følge av inngrep i automatisk fredet kulturminne, datert 6. september 2024. Saken ble oversendt til oss i brev datert 8. oktober 2024. Klagen er fremsatt innen klagefristen og tas til behandling.

Vi mottok tilleggsinformasjon fra fylkeskommunen i brev datert 9. oktober 2024, og anser saken for å være tilstrekkelig opplyst.

Riksantikvaren har også mottatt klage på vedtatt budsjett i saken. Dersom klagen på vedtaket om retting blir tatt til følge, vil vedtaket om kostnadsdekning falle bort.

Konklusjon

Riksantikvaren har gjennomgått og vurdert alle sider av saken og har etter ny vurdering kommet til at det foreligger grunnlag for å oppheve Troms fylkeskommunes vedtak om retting. Klagen tas til følge.

Som følge av at klagen på vedtaket om retting har ført frem, oppheves Riksantikvarens vedtak om dekning av kostnader, datert 26. august 2024.

Bakgrunn for saken

Gårdshaugen i Mefjordvær, registrert i Askeladden med id. 19216-1, er automatisk fredet etter kulturminneloven § 4. Dersom fylkeskommunen ikke har gitt dispensasjon etter kulturminneloven § 8 første ledd, er det forbudt å gjennomføre alle typer tiltak

som er egnet til å skade, ødelegge, grave ut, flytte, forandre, tildekke, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme kulturminnet.

Den 19. januar 2024, søkte Raymond Meier, MTE AS Troms fylkeskommune om dispensasjon for oppføring av to tilbygg på eksisterende bolig i Melfjordveien 1954, 303/80, Senja kommune. Søknaden ble sendt inn på vegne av tiltakshaver Tommy Schanke Hansen. I brev datert 31. januar 2024, uttalte fylkeskommunen at tiltaket ville være i konflikt med den fredete gårdshaugen, og at det ville være nødvendig å befare eiendommen før en eventuell dispensasjon kunne bli gitt. Fylkeskommunen opplyste om at det ville være nødvendig å gjennomføre undersøkelser som ikke kunne gjøres før bakken var fri for snø og tele.

Den 29. februar mottok fylkeskommunen en e-post fra MTE AS med opplysninger om tidligere tiltak på eiendommen, som tiltakshaver mente det var viktig å ta i betraktning i den videre oppfølgingen av saken:

- Det har tidligere vært et tilbygg på boligen.
- På 1990-tallet ble det etablert nye dreneringsgrøfter, samt elektrisk kabel i grunnen på vestsiden av boligen.
- På 2000-tallet ble det drenert rundt hele boligen.
- Det er etablert en murkonstruksjon/platt på sørsiden av boligen, der det ene tilbygget ønskes oppført på påler. Det vil derfor ikke være nødvendig å gjøre ytterligere tiltak i grunnen for å føre opp et tilbygg på denne siden av huset.
- Tilbygget som skal oppføres mot vest, skal bygges på påler oppå garasjeglulv som allerede er etablert på 50 % av arealet.
- Det ble gravd ned ny fiberkabel i området i 2023.

Videre ble det opplyst om at kommunens drenering under hovedvannledningen som ligger under boligens terrasse har vært tett. Dette har ført til vanninntrenging i kjelleren. E-posten var vedlagt bilder av store ansamlinger av vann på bygningens nordre side. Det ble opplyst om at det var nødvendig å utføre gravearbeider for å ta opp drenering og fuktsikring av alle kjellerveggene for å sikre boligen mot følgeskader av vanninntrengingen.

I brev datert 6. mars 2024 ga Troms fylkeskommune tillatelse til å drenere rundt huset og til å gjennomføre tiltak som var nødvendige for å redde det. Fylkeskommunen understrekte samtidig at tiltakshaver ikke kunne starte arbeidet med de omsøkte tilbyggene før befaringen var gjennomført, og det eventuelt var gitt dispensasjon til tiltakene. Samtidig ba fylkeskommunen om bilder av arbeidet med å drenere, og uttalte at de var særlig interessert i bilder som viser profilvegg langs grøftene som er nødvendige å grave. Befaring av eiendommen ble gjennomført 14. mai 2024. Med på befaringen var arkeologer fra Norges arktiske universitetsmuseum. Det kommer frem av befarrings-

rapporten at drenering kun var gjennomført på sørsiden av bygningen, og at tilbygget tiltakshaver hadde søkt om å sette opp på denne siden av huset, allerede var oppført. På denne siden var det også fjernet masse og lagt grus for fundament for støpt såle, som er etablert under hele tilbygget mot sør og ved inngangspartiene i øst og vest på tilbygget. I tillegg var det støpt såle utenfor eksisterende garasje på vestsiden av huset. I forbindelse med arbeidet, mente fylkeskommunen at store mengder av gårdshaugen var fjernet.

Fylkeskommunen ga i brev datert 16. mai 2024 tiltakshaver pålegg om å stanse arbeidet i påvente av videre behandling av dispensasjonssøknaden. I brevet blir det påpekt at tillatelsen til drenering i mars 2024 ble gitt på grunnlag av at det hastet for å forhindre følgeskader av vanninntrenging. Fylkeskommunen bemerker videre at det ikke ser ut til å ha blitt gjennomført arbeider på den siden av huset som vender ut mot bekken hvor vanninntrengingen kom fra. Etter fylkeskommunens oppfatning er det svært stor sannsynlighet for at intakte kulturlag med høy kildeverdi har gått tapt.

I svarbrev fra tiltakshaver datert 21. mai 2024, ga tiltakshaver tilleggsopplysninger for å presisere fylkeskommunens beskrivelser:

1. Vanninntrenging

Situasjonen med vanninntrenging i huset er ikke under kontroll. Før den nødvendige dreneringen mot nord kan bli gjennomført, må Senja kommunes stikkledning i bekken byttes ut. Dette var det ikke tilrådelig å gjøre på vinterstid mens det var tele i bakken. Utbedring av skadene i kjelleren kan ikke skje før Senja kommunes stikkledning og drenering rundt hele boligen er utbedret. Senja kommune ønsker å få utført arbeidet, men venter på klarsignal fra konservator i fylkeskommunen.

2. Tilbygget på sørsiden var oppført da arkeologer kom til stedet

Det var helt nødvendig å drenere på sørsiden av huset. Det var naturlig å føre opp tilbygget samtidig, da eksisterende platt på denne side av huset måtte rives for å komme inn til veggen. Tilleggsarealet som ble gravd ut ble allerede benyttet som vei til boligen. Massene fra veien ble inispisert av arkeolog på befaringen, som konkluderte med at det var rene grusmasser. Det er ikke riktig at det ble tatt ut flere titalls kubikkmeter masse i forbindelse med tiltaket. Det ble kun fjernet i underkant av ett lastebillass. Det er kun gravd 30 til 40 cm. ned i bakken, og ikke 60 cm. slik fylkeskommunen hevder. Det ble ansett for å være mest hensiktsmessig å etablere et betongdekke med naturlig fall ut fra boligen, blant annet fordi dette krevde minst graving. Alternativet ville være å grave dype søyler som støpes i betong. Det støpte betongdekket dannet et naturlig fundament for et nytt tilbygg. Det har stått et tilnærmet likt tilbygg på denne siden av bygningen tidligere.

Tiltakshaver mener at jordlagene det er gravd i ikke har vært uberørt siden middelalderen, og påpeker at boligen ligger i et fiskevær, hvor det er helt naturlig at

måker og andre dyr naturlig sprer beinrester og rester fra fisk og husdyr. Kulturmiljøforvaltningen oppfordres til å undersøke om gjenstandsmaterialet som ble oppdaget på befaringen er fra middelalderen.

Jorda rundt boligen har vært omrotet flere ganger. Området ble blant annet gravd opp og jorda snudd i forbindelse med tidligere tetting av lekkasje på hovedledningen. Tiltakshaver kan ikke se at det er nødvendig med videre undersøkelser i et område som tidligere er oppgravd flere ganger.

3. Redegjørelse for det videre nødvendige arbeidet rundt boligen

Det vil ikke være nødvendig med ytterligere gravearbeider i forbindelse med drenering og nytt tilbygg. Det er allerede betonggulv i garasjen som skal rives og erstattes med nybygg for boligformål.

Samtidig opplyser tiltakshaver om at det nye tilbygget mot vest skal ha en ekstra bredde på fire meter, at det blir nødvendig å grave ny drenering mot elva og fundament til nytt bygg.

Anførslene i klagen

1. Kulturminneloven og tillatelsen fra fylkeskommunen

Det foreligger tillatelse etter kulturminneloven § 8 første ledd. Fylkeskommunen ga tillatelse til å drenere og å gjøre de nødvendige tiltak for å redde huset. Det er ikke gitt føringer i hvordan dreneringen skal utføres, hva som anses for å være nødvendig og hvor på eiendommen dreneringen skal utføres.

2. Gjennomføring av tiltaket

Det ble vurdert to alternative metoder for drenering av boligen. Begge alternativene er fullgode, vanlige dreneringsmetoder og oppfyller vilkåret om "nødvendig tiltak" i tillatelsen. Alternativet som ble valgt ble ansett for å kreve minst inngrep i grunnen.

Det er gitt tillatelse til drenering "rundt" huset. Tiltakene som er utført på sørsiden, er i tråd med vilkåret. At det ikke er drenert på nordsiden, skyldes forhold utenfor tiltakshavers kontroll, på grunn av tiltakene som skulle utføres av Senja kommune. Fra mai 2024 har det vært stans i gravearbeidene, og det er derfor heller ikke utført drenering langs de andre sidene av boligen.

Arbeidet er utført i forbindelse med drenering, ikke tilbygg. At gravearbeidene har større utstrekning på sørsiden enn fylkeskommunen så for seg, er ikke avgjørende. Fylkeskommunen har ikke satt begrensninger i omfanget, kun at det skal være et nødvendig tiltak. Dreneringsplatten på sørsiden av bygningen er innenfor tillatelsen, og det kan ikke ha noen betydning at den senere har blitt benyttet som grunnmur til et tilbygg.

3. Forholdsmessighet

Vedtaket om retting er i strid med forholdsmessighetsprinsippet. Formålet med rettingen er å dokumentere hva som har gått tapt gjennom det ulovlige tiltaket. Det er gitt dispensasjon for drenering og tilbygg på byggets vestside, med vilkår om arkeologisk utgraving og overvåking av gravearbeidet. Det har ved to tidligere anledninger vært utført arkeologisk overvåking ved arbeider på eiendommen, uten at det ble funnet noe.

Det er i vedtaket forutsatt at det skal åpnes en sjakt på sørsiden av tilbygget på inntil 8 meter i lengden og 1 meter i bredden. En utgraving av dette omfang inntil dreneringsplattingen vil kunne medføre en fare for utglidning og forringelse av dreneringsplattingen og tilbygget som er bygget på toppen av den. Dette vil utsette bygningskroppen for en uforholdsmessig risiko sett opp mot de mål som oppnås ved tiltaket.

Riksantikvarens vurdering

Partene er enige i at Troms fylkeskommune ga tiltakshaver dispensasjon fra fredningen for å drenere og å gjennomføre tiltak som var nødvendige for å redde huset og forhindre følgeskader etter vanninntrenging i brev 6. mars 2024. Tvisten dreier seg om hvorvidt tiltakshaver har utført gravearbeider på eiendommen som går ut over rammene for dispensasjonen. Riksantikvaren skal vurdere fylkeskommunens rettsanvendelse, og om det foreligger saksbehandlingsfeil som kan ha virket bestemmende inn på vedtaket.

Gårdshaugen i Medfjordvær, registrert i Askeladden med id. 19216-1, er automatisk fredet etter kulturminneloven § 4. Dersom fylkeskommunen ikke har gitt dispensasjon etter kulturminneloven § 8 første ledd, er det forbudt å gjennomføre alle typer tiltak som er egnet til å skade, ødelegge, grave ut, flytte, forandre, tildekke, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme kulturminnet. Det er ikke et vilkår at tiltaket faktisk har slik påvirkning på det automatisk fredete kulturminnet. Det er tilstrekkelig at det er *egnet* til å ha slike virkninger.

Tiltakshaver mener at fylkeskommunens dispensasjon til drenering og nødvendige tiltak for å redde huset må tolkes i vid forstand, slik at det ikke er noen begrensninger i hvordan, og hvor på eiendommen disse tiltakene kunne utføres. Riksantikvaren er enig i at ordlyden i brevet er uklar, og i seg selv vanskelig kan tolkes slik at den bare gjelder dreneringstiltak på nordsiden av huset. Slik Riksantikvaren ser det, har det likevel vært naturlig for fylkeskommunen å legge til grunn at det var på denne siden av huset det ville være viktigst å avverge ytterligere skader ved vanninntrenging gjennom å sette i verk strakstiltak. Dette understøttes av befaringsrapporten fra If-skadeforsikring, som i hovedsak omhandler elveløpet på nordsiden av huset. Det samme gjelder henvendelsen fra eier i e-post 29. februar 2024, som bare viser bilder fra denne siden av huset. Etter Riksantikvarens oppfatning, burde tiltakshaver informert fylkeskommunen da det viste

seg at tiltak på denne siden av huset ikke kunne gjennomføres på grunn av snø og tele i bakken.

Riksantikvaren har også forståelse for at fylkeskommunen mener tiltakshaver burde forstå at en med "nødvendige tiltak for å redde huset", skulle tolkes slik at dette ikke gikk lenger enn det som var absolutt nødvendig for å avgrense skader fra vanninntrenging før den varslede befaringen kunne gjennomføres. Etter vår oppfatning, blir dette understøttet av at fylkeskommunen ba om bilder fra arbeidet, som viser profilvegg langs grøftene som er nødvendige å grave.

Omgjøring og oppheving av tidligere vedtak

Det avgjørende i denne saken er at Troms fylkeskommune verken har gitt vilkår for hvordan dreneringen skulle skje og i hvilket omfang i vedtaket sitt. Klagen tas til følge, og vedtaket om retting oppheves. Som følge av opphevelsen av vedtaket, faller Riksantikvarens vedtak av 26. august 2024 om krav om dekning av arkeologiske kostnader bort.

Denne avgjørelse er endelig og kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28.

Dekning av nødvendige sakskostnader

Klagen er tatt til følge. Det innebærer at klager har krav på å få dekket vesentlige kostnader som har vært nødvendige for å få endret vedtaket, jf. forvaltningsloven § 36. Fristen for å kreve kostnadene dekket er 3 uker fra dette brevet er mottatt.

Vennlig hilsen

Kaare Stang
seksjonssjef, Juridisk seksjon

Elisabeth Nordling
seniorrådgiver

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Kopi til: Troms fylkeskommune, Postboks 6600, 9296 TROMSØ